

Vaše práva sociálneho zabezpečenia

vo Švajčiarsku

Informácie nachádzajúce sa v tejto príručke boli pripravené a aktualizované v úzkej spolupráci s národnými korešpondentmi vzájomného informačného systému o sociálnej ochrane (Mutual Information System on Social Protection, MISSOC).

Ďalšie informácie o sieti systému MISSOC sú k dispozícii na adrese:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sk&catId=815>

Táto príručka obsahuje všeobecný opis ustanovení v oblasti sociálneho zabezpečenia platných v konkrétnej krajine. Podrobnejšie informácie môžete získať v ďalších publikáciách siete MISSOC, ktoré sú k dispozícii na uvedenom prepojení. Tiež sa môžete obrátiť na príslušné orgány a inštitúcie uvedené v prílohe k tejto príručke.

Ani Európska komisia, ani žiadna osoba konajúca v jej mene nenesie zodpovednosť za použitie informácií, ktoré obsahuje táto publikácia.

Obsah

Kapitola I: Všeobecné informácie, organizácia a financovanie.....	4
Úvod	4
Organizácia sociálnej ochrany.....	4
Financovanie	5
Kapitola II: Zdravotná starostlivosť.....	9
Kedy máte nárok na zdravotnú starostlivosť?	9
Aké dávky sa poskytujú?	9
Ako získať zdravotnú starostlivosť?	10
Kapitola III: Peňažné nemocenské dávky.....	12
Kedy máte nárok na nemocenské dávky?.....	12
Aké dávky sa poskytujú?	12
Ako získať peňažné dávky nemocenského poistenia?	12
Kapitola IV: Dávky v materstve a dávky v otcovstve	14
Kedy máte nárok na dávky v materstve alebo dávky v otcovstve?	14
Aké dávky sa poskytujú?	14
Ako získať dávky v materstve a dávky v otcovstve?	15
Kapitola V: Dávky v invalidite.....	16
Kedy máte nárok na dávky v invalidite?.....	16
Aké dávky sa poskytujú?	17
Ako získať dávky v invalidite?.....	19
Kapitola VI: Starobné dôchodky a dávky v starobe	20
Kedy máte nárok na dávky v starobe?	20
Aké dávky sa poskytujú?	20
Ako získať dávky v starobe?	22
Kapitola VII: Pozostalostné dávky	23
Kedy máte nárok na pozostalostné dávky?.....	23
Aké dávky sa poskytujú?	24
Ako získať pozostalostné dávky?	24
Kapitola VIII: Dávky v súvislosti s pracovnými úrazmi a chorobami z povolania.....	25
Kedy máte nárok na dávky v súvislosti v pracovnými úrazmi a chorobami z povolania?	25
Aké dávky sa poskytujú?	25
Ako získať dávky v súvislosti s pracovnými úrazmi a chorobami z povolania?	27
Kapitola IX: Rodinné dávky	29
Kedy máte nárok na rodinné dávky?	29
Aké dávky sa poskytujú?	29
Ako získať rodinné dávky?	30
Kapitola X: Nezamestnanosť	31
Kedy máte nárok na dávky v nezamestnanosti?.....	31
Aké dávky sa poskytujú?	31
Ako získať dávky v nezamestnanosti?	33
Kapitola XI: Minimálne zdroje	34
Kedy máte nárok na dávky v súvislosti s minimálnymi zdrojmi?.....	34
Aké dávky sa poskytujú?	34
Ako získať dávky v súvislosti s minimálnymi zdrojmi?.....	35
Kapitola XII: Dlhodobá starostlivosť	36
Kedy máte nárok na dlhodobú starostlivosť?	36
Aké dávky sa poskytujú?	37
Ako získať dlhodobú starostlivosť?	37
Príloha : Užitočné adresy a webové stránky	38

Kapitola I: Všeobecné informácie, organizácia a financovanie

Úvod

Sociálne zabezpečenie

Zdravotné poistenie vo Švajčiarsku zahŕňa povinné poistenie zdravotnej starostlivosti (úhrada nákladov na služby zdravotnej starostlivosti v prípade choroby, materstva a v prípade mimopracovného úrazu), ako aj dobrovoľné poistenie nemocenských denných dávok.

Úrazové poistenie a poistenie pre prípad chorôb z povolania sa týka všetkých úrazov a chorôb z povolania. Je povinné pre zamestnancov a voliteľné pre samostatne zárobkovo činné osoby. Na osoby, ktoré nie sú poistené proti úrazom úrazy podľa zákona o úrazovom poistení, sa vzťahuje zdravotné poistenie v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti.

Starobné dôchodky, pozostalostné dávky a dávky v invalidite patria do systému založeného na štátnom dôchodkovom systéme (základné federálne poistenie), ktorý sa týka všetkých obyvateľov. Dopĺňa ho dôchodkový systém pre zamestnancov, z ktorého časť je povinná pre osoby s určitým rozpätím príjmov a voliteľná pre ostatné osoby, pričom v druhom prípade je voľba poistenia na uvážení zamestnávateľa (zamestnanecké poistenie). Okrem toho existuje voliteľný plán súkromného sporenia využívajúci výhody stimulačných opatrení (opatrenia súkromného sporenia jednotlivcov). Spolu sa tento systém vo Švajčiarsku nazýva trojpilierový.

Rodinné dávky v poľnohospodárstve sa spravujú na federálnej úrovni. V ostatných sektoroch podliehajú právnym predpisom jednotlivých kantónov a federálnemu harmonizovanému právu.

Pre zamestnancov je povinné poistenie v nezamestnanosti.

Sociálna pomoc

Sociálna podpora ako pomoc v hmotnej núdzi v rámci sociálnej ochrany sa vo všeobecnosti poskytuje v rámci právomocí kantónov, ktoré vykonávajú obce. Sociálna podpora je preto založená na 26 systémoch kantónov, pričom sa navzájom tieto systémy značne líšia. Určitú úroveň harmonizácie týchto dávok pomáhajú zabezpečovať odporúčania švajčiarskej konferencie inštitúcií sociálnej činnosti (CSIAS).

Organizácia sociálnej ochrany

Sociálne zabezpečenie

Každú oblasť sociálneho zabezpečenia spravujú iné orgány.

Zdravotné poistenie spravujú poverené zdravotné poisťovne a súkromné poisťovne s povolením na poskytovanie sociálneho zdravotného poistenia. Každá povinne poistená osoba si môže sama vybrať zo schválených poskytovateľov poistenia v mieste svojho bydliska.

Úrazové poistenie spravuje švajčiarska národná úrazová poisťovňa (*Caisse Nationale Suisse d'Assurance en cas d'Accidents - CNA*), ktorá poisťuje viac než polovicu všetkých zamestnancov prostredníctvom verejných alebo súkromných poisťovní.

Starobné, pozostalostné a invalidné poistenie (AHV-AVS/IV-AI, prvý pilier) spravujú kantonálne, federálne a zamestnanecké vyrovnávacie poisťovne a ústredný vyrovnávací úrad. Invalidné poistenie okrem toho spravujú aj kantonálne úrady IV-AI.

Systém APG (peňažné dávky v materstve) spravujú orgány starobného a pozostalostného poistenia (AHV-AVS).

Kantóny zriaďujú orgány zodpovedné za poberanie a preskúmanie požiadaviek a za stanovenie a vyplácanie *dodatočných dávok do prvého piliera*. Bežne sú to kantonálne vyrovnávacie poisťovne.

Zamestnanecké dôchodkové, pozostalostné a invalidné poistenie (druhý pilier) spravujú registrované dôchodkové inštitúcie.

Vo federálnom systéme spravujú rodinné prídavky kantonálne vyrovnávacie poisťovne a v kantonálnom systéme ich spravujú poisťovne pre rodinné prídavky (schválené profesijné alebo medziprofesijné poisťovne a kantonálne poisťovne).

Poistenie v nezamestnanosti spravuje niekoľko orgánov, najmä štátne poisťovne v nezamestnanosti, súkromné schválené poisťovne v nezamestnanosti, orgány určené kantónmi a určité orgány starobného a pozostalostného poistenia (AHV-AVS).

Oblasti zdravotného a úrazového poistenia patria pod dohľad federálneho úradu verejného zdravia (OFSP), ktorý je súčasťou federálneho ministerstva vnútra. Starobné, pozostalostné a invalidné poistenie, systém príspevkov na náhradu príjmov (systém APG), ako aj rodinné prídavky patria pod dohľad federálneho úradu sociálneho poistenia (OFAS), ktorý je súčasťou toho istého ministerstva. Poistenie v nezamestnanosti patrí do právomoci štátneho sekretariátu hospodárstva (SECO), ktorý je súčasťou federálneho ministerstva hospodárstva.

Sociálna pomoc

Pozri časť Úvod.

Financovanie

Jednotlivé druhy sociálneho poistenia sú v prvom rade financované z príspevkov poistencov a ich zamestnávateľov a v druhom rade z daňových príjmov.

Vecné dávky v chorobe a v materstve

V prípade vecných dávok v chorobe a materstve stanovuje individuálne poistenie poisťovateľ. Schvaľuje ho dozorný orgán. Poistenci, ktorí majú bydlisko v tom istom regióne, platia tomu istému poisťovateľovi rovnaké poistné. Ak sú náklady v jednotlivých kantónoch a regiónoch odlišné, poisťovatelia majú možnosť odstupňovať výšku poistného. Znížené poistné je stanovené pre deti (vo veku do 18 rokov vrátane) a mladých dospelých (vo veku do 25 rokov vrátane).

Priemerné poistné uplatniteľné vo Švajčiarsku na dospelého (vrátane krytia mimopracovných úrazov) je 382 CHF (318 EUR) mesačne.

Osobám zo skromných ekonomických pomerov poskytnú orgány verejnej správy zníženie poistného.

Peňažné nemocenské a materské dávky

Poistné na peňažné nemocenské dávky pevne stanovuje poisťovateľ. Poistné je rovnaké v prípade, že ide o rovnaké zaručené dávky, ale existuje možnosť odstupňovania poistného podľa veku uzavretia poistenia a podľa regiónov.

Príspevky na náhradu straty príjmov v prípade materstva a vojenskej alebo inej služby (APG) financujú poistenci a zamestnávateľia:

- 0,5 % hrubej mzdy (celkom poskytnú zamestnanec a zamestnávateľ každý po 0,25 %),
- 0,5 % hrubého príjmu v prípade samostatne zárobkovo činných osôb, poskytuje sa zníženie príspevku podľa prahových hodnôt príjmov,
- neexistujú prahové hodnoty ani maximálne hodnoty príspevkov pre zárobkovo činné obyvateľstvo,
- nezamestnaní platia príspevky od 23 CHF (19 EUR) do 1 150 CHF (957 EUR) ročne v závislosti od svojich sociálnych pomerov.

Pracovné úrazy a choroby z povolania

Výška poistného pre prípad *pracovných úrazov a chorôb z povolania* je stanovená ako určité percento z príjmu a platí ju zamestnávateľ. Podniky sú zaradené do tarifných tried a stupňov poistného podľa svojho charakteru a svojich osobitných podmienok; zaradenie do tried zohľadňuje najmä riziko úrazov a stav preventívnych opatrení. Existuje prahová hodnota poisteného príjmu vo výške 126 000 CHF (104 889 EUR) ročne.

Mimopracovné úrazy

Výšky poistného pre mimopracovné úrazy sú stanovené ako určité percento poisteného príjmu a uhrádza ich zamestnanec, pokiaľ sa v prospech zamestnancov nestanoví zmluvami niečo iné. Poistenci sa zaraďujú do rizikových tried (podľa podnikov, v ktorých sú zamestnaní). Existuje prahová hodnota poisteného príjmu vo výške 126 000 CHF (104 889 EUR) ročne.

Invalidita

Invalidné poistenie (1. pilier, základný systém) sa financuje z:

- 1,4 % hrubej mzdy (celkom poskytnú zamestnanec a zamestnávateľ každý po 0,7 %),
- 1,4 % hrubého príjmu v prípade samostatne zárobkovo činných osôb, poskytuje sa zníženie príspevku podľa prahových hodnôt príjmov,
- neexistujú prahové hodnoty ani maximálne hodnoty príspevkov pre zárobkovo činné obyvateľstvo.
- nezamestnaní platia príspevky od 65 CHF (54 EUR) do 3 250 CHF (2 705 EUR) ročne v závislosti od svojich sociálnych pomerov.

V základnom systéme pokrýva štát 37,7 % ročných výdavkov. Okrem toho, v období 2011 až 2017 sa do dôchodkového poistenia prideluje určité percento z celkových

príjmov z DPH. Toto percento sa v roku 2011 zvýši na 3,98 % a v období 2012 až 2017 na 4,99 %.

Príspevok v bezvládnosti a mimoriadne dôchodky financuje výhradne štát.

Systém zamestnaneckých dávok (2. pilier, zákonné minimum): každá dôchodková inštitúcia určuje výšku príspevku, ktorý je potrebný na pokrytie rizika invalidity.

Staroba a smrť

Starobné a *pozostalostné poistenie* (1. pilier, základný systém) sa financuje z:

- 8,4 % hrubej mzdy (celkom poskytnú zamestnanec a zamestnávateľ každý po 4,2 %),
- 7,8 % hrubého príjmu v prípade samostatne zárobkovo činných osôb, poskytuje sa zníženie príspevku podľa prahových hodnôt príjmov,
- neexistuje dolná ani horná hranica pre príspevky zárobkovo činných osôb,
- nezamestnaní platia príspevky od 387 CHF (322 EUR) do 19 350 CHF (16 108 EUR) ročne v závislosti od svojich sociálnych pomerov.

V základnom systéme pokrýva štát 19,55 % ročných výdavkov. 13,33 % celkových príjmov z DPH, ako aj príjmov z daní herní je vyhradených na starobné a pozostalostné poistenie.

Príspevok v bezvládnosti financuje výhradne štát.

Systém zamestnaneckých dávok (2. pilier, zákonné minimum): Príspevky sa pohybujú od 7 do 18 % poistenej mzdy podľa veku poistenca (bonusy v starobe). Poistená mzda (koordinovaná mzda) je časť ročnej mzdy od 24 360 CHF (20 279 EUR) do 83 520 CHF (69 526 EUR). Príspevky zamestnávateľa musia byť minimálne vo výške príspevkov zamestnancov.

Nezamestnanosť

Poistenie v nezamestnanosti sa financuje z:

- 2,2 % hrubej mzdy (z čoho 1,1 % platí zamestnávateľ a 1,1 % zamestnanec), horná hranica: 10 500 CHF (8 741 EUR) mesačne,
- príspevok solidarity vo výške 1 % (z čoho 0,5 % platí zamestnávateľ a 0,5 % zamestnanec) mzdy v rozpätí od 10 500 CHF (8 741 EUR) a 26 250 CHF (21 852 EUR) mesačne,
- samostatne zárobkovo činné osoby a osoby, ktoré nie sú zárobkovo činné, nie sú poistené.

Štát prispieva na náklady na služby zamestnanosti a programy aktívneho pracovného trhu vo výške 0,159 % celkovej výšky miezd, ktoré podliehajú plateniu príspevkov. V prípade potreby štát priznáva krátkodobé pôžičky podľa trhových podmienok.

Rodinné dávky

Rodinné dávky v rámci federálneho systému pre poľnohospodárstvo: rodinné dávky pre samostatne zárobkovo činných poľnohospodárov sú financované štátom (konfederácia $[\frac{2}{3}]$ a kantóny $[\frac{1}{3}]$) a rodinné dávky pre pracovníkov v poľnohospodárstve sa financujú z príspevkov zamestnávateľov (2 % hrubej mzdy), deficit pokrýva konfederácia ($\frac{2}{3}$) a kantóny ($\frac{1}{3}$).

Kantonálne systémy – ostatní zamestnanci (vrátane samostatne zárobkovo činných osôb v určitých kantónoch): zamestnanci neplatia žiadne príspevky (okrem kantónu Valais, kde platia 0,3 % príspevkov) a zamestnávatelia platia príspevky od 0,1 do 4 % v závislosti od kantónu a poisťovne. Kantóny financujú rodinné prídavky osôb, ktoré nevykonávali platené zamestnanie.

Kapitola II: Zdravotná starostlivosť

Kedy máte nárok na zdravotnú starostlivosť?

Poistenie zdravotnej starostlivosti je povinné pre všetky osoby s pobytom vo Švajčiarsku.

Poistenie je individuálne. Každá osoba, ktorá sa usadí vo Švajčiarsku, je povinná uzavrieť poistenie do troch mesiacov. Zamestnávateľia nemajú povinnosť zariadiť účasť zamestnancov na poistení zdravotnej starostlivosti. Vláda môže predĺžiť povinnosť poistenia osobám bez pobytu vo Švajčiarsku a rovnako môže vylúčiť určité kategórie osôb z povinného poistenia.

Ak sa osoby včas poistia, poistenie bude mať účinok od dátumu oznámenia pobytu. Ak sa poistia neskôr, poistenie bude mať účinnosť od dátumu uzavretia poistenia. Povinné krytie v oblasti nemocenského poistenia sa poskytuje bez výhrad, pričom sa neprihliada na existujúcu chorobu.

Existuje možnosť pripoistenia podľa súkromného práva dávok nekrytých povinným poistením zdravotnej starostlivosti. Poisťovatelia môžu, ale nemusia, pripoistiť osoby, ktoré o to požiadajú. Môžu totiž stanoviť vekové ohraničenie a uplatniť výnimku z uzavretia poistenia z dôvodu existujúcich zdravotných problémov.

Aké dávky sa poskytujú?

Z poistenia zdravotnej starostlivosti sa poskytujú vecné dávky v chorobe, v materstve alebo v prípade mimopracovného úrazu (ak osoba nie je krytá úrazovým poistením).

Povinné poistenie zdravotnej starostlivosti sa týka nákladov na diagnostiku alebo liečbu chorôb a ich následkov. Tieto dávky musia byť efektívne, primerané a hospodárne. Všetci poisťovatelia v oblasti zdravotnej starostlivosti musia poskytnúť rovnaké dávky, ako ich stanovuje zákon:

- vyšetrenia a ambulantná liečba, nemocničná starostlivosť alebo starostlivosť v lekársko-sociálnom zariadení, ako aj nemocničná starostlivosť poskytovaná lekármi, chiropraktikmi, osobami poskytujúcimi služby na predpis alebo lekárske pokyn,
- príspevky na ambulantnú starostlivosť poskytovanú na základe lekárskeho predpisu a stanovenej potreby starostlivosti,
- akútna a prechodná starostlivosť potrebná po pobyte v nemocnici, ktorá je predpísaná lekárom v nemocnici (najviac na dva týždne),
- rozbory, lieky, diagnostické alebo terapeutické prostriedky a prístroje predpísané lekárom alebo chiropraktikom v rozsahu stanovenom federálnou radou,
- spoluúčasť na nákladoch na kúpeľnú liečbu predpísanú lekárom,
- rehabilitačné opatrenia predpísané lekárom,
- pobyt v nemocnici v spoločnej izbe,
- pobyt v pôrodnici v prípade pôrodu,
- príspevkov na náklady na prepravu, ktoré sú z lekárskeho hľadiska nevyhnutné, ako aj príspevkov na záchranárske činnosti,
- služby farmaceutov (poradenstvo) pri poskytovaní riadne predpísaných liekov,

- určité kontrolné testy a určité preventívne opatrenia vykonávané alebo predpísané lekárom,
- zubná starostlivosť vyžiadaná na základe závažnej alebo neočakávanej choroby mastikačného (žuvacieho) systému alebo v dôsledku inej závažnej choroby alebo jej dôsledkov (napr. leukémia, AIDS), alebo ak je to potrebné na liečbu závažnej choroby alebo jej následkov, alebo v prípade, ak poruchy mastikačného systému spôsobil úraz, na ktorý sa nevzťahuje úrazové poistenie.

Povinné úrazové poistenie zamestnancov pokrýva mimopracovné úrazy pod podmienkou, že zamestnanec vykonáva pracovnú činnosť pre toho istého zamestnávateľa najmenej osem hodín týždenne.

Samostatne zárobkovo činné osoby a osoby, ktoré nie sú zárobkovo činné, nepodliehajú povinnosti uzavrieť úrazové poistenie, pretože náklady spojené s liečbou mimopracovných a pracovných úrazov osôb, ktoré nepodliehajú povinnosti uzavrieť úrazové poistenie, sú kryté poistením zdravotnej starostlivosti.

Ako získať zdravotnú starostlivosť?

Svojho lekára si môžete slobodne vybrať. Poisťovateľ uhrádza náklady do výšky sadzby uplatniteľnej na miesto pobytu alebo práce poistenca alebo v okolitej oblasti (okrem prípadov pohotovosti alebo z lekárskeho dôvodu). Poisťovateľ môže ponúknuť poistencovi formu poistenia s obmedzeným výberom (lekár poskytujúci základnú starostlivosť HMO) za zníženie poistného.

Ak nie je dohodnuté inak, platby musí realizovať poistenec, ktorému ich potom uhradí poisťovateľ (systém záruky tretej strany).

Poistenci sa podieľajú na nákladoch na dávky, ktorých sú príjemcami. Tieto povinné príspevky pre dospelých (t. j. od veku 18 rokov) sa skladajú z pevnej sumy ročne (franšiza, 300 CHF (250 EUR) na dospelého) a proporčného príspevku na náklady prekračujúce hodnotu franšizy (spoluúčasť na nákladoch vo výške 10 % nákladov prekračujúcich hodnotu franšizy). Na deti sa vzťahuje len podiel na nákladoch. Maximálny podiel na spoluúčasti na nákladoch (700 CHF (583 EUR) v prípade dospelých a 350 CHF (291 EUR) v prípade dieťaťa alebo 1 000 CHF (832 EUR) v prípade niekoľkých detí v rovnakej rodine ročne). Poistení dospelí si môžu vybrať alternatívu vyššej franšizy, na základe ktorej budú mať nárok na zníženie poistného alebo si zvolíť franšizu pre deti.

Spoluúčasť na nákladoch dosahuje výšku 20 % v prípade liekov, ktorých cena o viac než 20 % presahuje priemernú cenu najlacnejšej tretiny liekov s rovnakou aktívnou látkou. Na druhej strane, v prípade určitých preventívnych opatrení vykonávaných v rámci celoštátnych alebo kantonálnych programov nie je potrebná žiadna franšiza (v súčasnosti to sú: kantonálne programy mamografických vyšetrení na prítomnosť rakoviny prsníkov a kantonálne programy očkovania proti ľudskému papilomavírusu).

Zdravotná starostlivosť sa tiež poskytuje v štátnych aj súkromných nemocniciach uvedených na kantonálnych zoznamoch schválených nemocníc. Platbu uhrádza priamo poisťovateľ (systém platieb tretej strany).

Rovnaká účasť ako v prípade ambulantnej starostlivosti je stanovená pre nemocničnú liečbu. Okrem toho, poistenci starší ako 25 rokov musia uhradiť denný príspevok na pobyt (15 CHF (12 EUR)).

Poistovatelia prijímajú rozhodnutia o dávkach. Poistenec sa môže proti ich rozhodnutiam odvolať do 30 dní. Rozhodnutie o odvolaní možno predložiť príslušnému kantonálnemu súdu, ktorého rozhodnutie sa môže zasa predložiť federálnemu súdu.

Kapitola III: Peňažné nemocenské dávky

Kedy máte nárok na nemocenské dávky?

Povinné poistenie proti dočasnej strate zárobkovej schopnosti spôsobenej chorobou neexistuje. Voliteľné poistenie je dostupné pre osoby s pobytom alebo vykonávajúce platené zamestnanie vo Švajčiarsku, ktoré sú vo veku 15 až 65 rokov.

Poistovatelia sú povinní uzavrieť dobrovoľné poistenie denných dávok (podľa zákona o sociálnom poistení) aj v prípade choroby žiadateľa. Choroba existujúca v čase prijatia však môže byť vylúčená z poistného krytia s výhradou poisťovateľa (maximálne na päť rokov).

V prípade choroby a tehotenstva je zamestnávateľ v zmysle ustanovení pracovného práva (záväzkový kódex) povinný ďalej platiť mzdu práceneschopnému pracovníkovi počas určitého času. Tento čas je tri týždne počas prvého roku práce. Všetky ďalšie dlhšie obdobia sú pevne stanovené na objektívnom základe. Ustanovenia kolektívneho pracovného práva často obsahujú priaznivejšie podmienky.

V prípade, že denné dávky musia v prípade choroby a tehotenstva nahradiť povinnosť udržať zárobok zamestnancov v zmysle pracovného práva, zamestnávateľ je povinný uhradiť najmenej polovicu splatného poistného.

Táto povinnosť poistenia môže vyplývať z individuálnej pracovnej zmluvy alebo kolektívnej pracovnej zmluvy. V takom prípade môžu byť poistenia denných dávok (*Taggeldversicherung/assurance d'indemnités journalières*) vyňaté z kolektívnej zmluvy o poistení. Po ukončení pracovnej zmluvy je možné vyňať jednotlivé poistenia denných dávok bez toho, aby poisťovateľ musel vytvoriť nové prostriedky pre existujúcu chorobu. Toto sa neuplatňuje na poistenia denných dávok mimo práva sociálneho poisťovníctva uzavreté v zmysle práva súkromného poisťovníctva.

Aké dávky sa poskytujú?

Poisťovateľ sa s poisteným dohodne na výške denných dávok (*Taggeld/indemnités journalières*). Ak nie je stanovené inak, právo na denné dávky sa poskytuje od tretieho dňa po začatí choroby. Dávky je potrebné poskytovať minimálne 720 dní z 900-dňového obdobia.

Osobitné pravidlá sú ustanovené pre nezamestnané osoby. Osoby s práceneschopnosťou na úrovni viac ako 50 % poberajú plné denné dávky a osoby s práceneschopnosťou od 25 do 50 % poberajú polovicu denných dávok.

Ako získať peňažné dávky nemocenského poistenia?

Práceneschopnosť musí potvrdiť lekár. Práceneschopnosť musí byť na úrovni minimálne 50 %. Denné nemocenské dávky je potrebné žiadať od zamestnávateľa alebo poisťovateľa, v závislosti od toho, kto má povinnosť ich poskytnúť.

Poistovatelia prijímajú rozhodnutia o dávkach. Poistenec sa môže proti ich rozhodnutiam odvolať do 30 dní. Rozhodnutie o odvolaní možno predložiť príslušnému kantonálnemu súdu, ktorého rozhodnutie sa môže zasa predložiť federálnemu súdu.

Kapitola IV: Dávky v materstve a dávky v otcovstve

Kedy máte nárok na dávky v materstve alebo dávky v otcovstve?

Vecné dávky

Poistenie zdravotnej starostlivosti je povinné pre všetky osoby s pobytom vo Švajčiarsku (ďalšie informácie v časti o [zdravotnej starostlivosti](#)). Poistenie zdravotnej starostlivosti zaručuje aj vecné dávky v prípade materstva. Poistné krytie sa poskytuje bez výhrad, pričom sa neprihliada na existujúce tehotenstvo.

Materská dovolenka/dávky

Každá žena vykonávajúca zárobkovú činnosť a krytá povinným švajčiarskym starobným a pozostalostným poistením (AHV-AVS) počas deviatich mesiacov priamo predchádzajúcich pôrodu, ktorá počas tohto obdobia vykonávala zárobkovú činnosť aspoň päť mesiacov a v čase pôrodu bola zamestnaná alebo samostatne zárobkovo činná osoba, môže požiadať o peňažné dávky v materstve (materské príspevky). Okrem toho musí počas materskej dovolenky prestať vykonávať pracovnú činnosť.

Aké dávky sa poskytujú?

Vecné dávky

Povinné poistenie zdravotnej starostlivosti sa týka všeobecných dávok v prípade choroby (ďalšie informácie v časti o [zdravotnej starostlivosti](#)).

- kontrolné vyšetrenia uskutočnené lekárom alebo pôrodnou asistentkou alebo predpísané lekárom počas tehotenstva alebo po jeho skončení,
- príspevok na prípravné predpôrodné kurzy,
- pôrod doma, v nemocnici alebo v pôrodnici a pomoc lekára alebo pôrodnej asistentky,
- potrebné rady týkajúce sa dojčenia,
- starostlivosť poskytovaná zdravému novorodencovi a jeho pobyt, pokiaľ zostane v nemocnici so svojou matkou,

Materská/otcovská dovolenka a dávky v materstve/otcovstve

V prípade tehotenstva, pre ktoré nie je možné pracovať, je zamestnávateľ v zmysle ustanovení pracovného práva (záväzkový kódex) povinný ďalej platiť mzdu počas určitého času. Tento čas je tri týždne počas prvého roku práce. Všetky ďalšie dlhšie obdobia sú pevne stanovené na objektívnom základe. Ustanovenia kolektívneho pracovného práva často obsahujú priaznivejšie podmienky.

Nárok na príspevok v materstve nadobúda účinnosť v deň pôrodu a zanikne najneskôr 98. deň (14. týždeň). Nárok môže zaniknúť pred týmto termínom, ak matka opäť začne vykonávať zárobkovú činnosť na plný alebo čiastočný úväzok alebo zomrie.

Príspevok v materstve sa rovná 80 % priemerného príjmu pred vznikom nároku na príspevok, až do maximálnej výšky 196 CHF (163 EUR) denne.

Ako získať dávky v materstve a dávky v otcovstve?

Zdravotná starostlivosť sa tiež poskytuje u lekára alebo v štátnych aj súkromných nemocniciach uvedených na kantonálnych zoznamoch schválených nemocníc. V prípade dávok v materstve sa nevyžaduje žiadna spoluúčasť na nákladoch na liečbu.

Systém APG (peňažné dávky v materstve) spravujú orgány starobného a pozostalostného poistenia (AHV-AVS), ktorým je potrebné adresovať žiadosti o príspevky v materstve.

Poistovatelia prijímajú rozhodnutia o dávkach. Poistenec sa môže proti ich rozhodnutiam odvolať do 30 dní. Proti rozhodnutiu, ktoré bolo vydané po odvolaní, sa možno odvolať na príslušný kantonálny súd. Proti rozhodnutiu tohto súdu sa možno odvolať na federálny súd.

Kapitola V: Dávky v invalidite

Kedy máte nárok na dávky v invalidite?

Invalidita

Invaliditou sa rozumie celková alebo čiastočná strata schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť, pri ktorej sa predpokladá, že bude trvalá alebo dlhotrvajúca. Za stratu schopnosti poistenca, či už úplnú alebo čiastočnú, vykonávať zárobkovú činnosť na vyváženom pracovnom trhu sa považuje práceneschopnosť vyplývajúca z poškodenia telesného, duševného alebo psychického zdravia, ktoré trvá aj po liečbe a rehabilitácii. Invalidita môže byť spôsobená dedičnou chorobou, chorobou alebo úrazom.

Invalidné, starobné a pozostalostné poistenie spočíva na koncepcii tvorenej tromi piliermi.

Prvý pilier

Prvý pilier je tvorený štátnym sociálnym poistením a zahŕňa starobné a pozostalostné poistenie (AHV-AVS), ako aj invalidné poistenie (IV-AI). Cieľom dávok z týchto dvoch poistení je zabezpečiť financovanie základných potrieb. V niektorých prípadoch existuje možnosť poberať nepríspevkové doplnkové dávky (PC) na financovanie životného minima. Prvý pilier je povinný pre všetky osoby s pobytom alebo vykonávajúce zárobkovú činnosť vo Švajčiarsku. Znamená to, že okrem zamestnancov sú povinné uzavrieť poistenie aj samostatne zárobkovo činné osoby a osoby, ktoré nevykonávajú zárobkovú činnosť. Výnimky sa vzťahujú na osoby spĺňajúce podmienky povinného poistenia iba na relatívne krátke časové obdobie.

Osoby, ktoré vykonávajú zárobkovú činnosť, sú povinné platiť príspevky od januára po dovŕšení veku 17 rokov. Osoby, ktoré nie sú zárobkovo činné, sú takisto povinné platiť príspevky od januára po dovŕšení veku 20 rokov. Na získanie nároku na invalidné dávky je potrebné minimálne obdobie platenia príspevkov tri roky. Dávky možno žiadať od veku 18 rokov (až do dôchodkového veku).

Švajčiarski občania a štátni príslušníci členských štátov Európskeho hospodárskeho priestoru, ktorí žijú v treťom štáte, môžu byť dobrovoľne poistení za predpokladu, že bezprostredne predtým boli najmenej päť rokov nepretržite povinne poistení v systéme AHV-AVS/IV-AI.

Druhý pilier

Druhý pilier, t. j. plány zamestnaneckých dávok, zahŕňa starobné, pozostalostné a invalidné poistenie (PP) a je doplnkom k prvému pilieru. Oba piliere majú spoločne umožniť udržať predchádzajúcu životnú úroveň poistencov.

Osoby poistené v rámci systému povinných zamestnaneckých dávok sú povinne poistení poistenci v rámci systému AHV-AVS a musia platiť príspevky na základe svojich príjmov plynúcich zo zamestnania so zreteľom na maximálnu a minimálnu ročnú mzdu. Dôchodkové ústavy môžu stanoviť dávky presahujúce povinné minimum. Môžu poistiť mzdu nižšiu ako minimálna mzda alebo vyššiu ako maximálna mzda (až do výšky mzdového stropu).

Zamestnanci sú povinne poistení pre prípad invalidity a smrti od 1. januára po dátume dovŕšenia 17 rokov, ak poberajú určitú ročnú mzdu od toho istého zamestnávateľa. Po dovŕšení veku 24 rokov sú okrem prípadu invalidity a smrti povinne poistení pre starobu. Poistení pre prípad invalidity a smrti sú za vymedzených podmienok aj nezamestnaní.

Povinnosťou každého zamestnávateľa, ktorý zamestnáva zamestnancov povinne poistených v tomto pilieri, je poistiť ich v inštitúcii sociálneho poistenia zapísanej v registri dôchodkových poisťovní.

Od tejto povinnosti sú oslobodení napríklad zamestnanci zamestnávateľa, ktorý nemusí platiť príspevky do prvého piliera, zamestnanci najatí na obmedzený čas, nie dlhší ako 3 mesiace, osoby s minimálnou invaliditou 70 % a určití rodinní príslušníci poľnohospodára, ktorí pracujú pre jeho spoločnosť.

Zamestnanci a samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré nie sú povinne poistené, môžu byť dobrovoľne poistené.

Tretí pilier

Tretí pilier tvorí dobrovoľné individuálne sociálne poistenie, ktorého cieľom je kryť individuálne potreby jednotlivca. Umožňuje individuálne poistenie alebo sporenie prostredníctvom uzavretia zmluvy o poistení s poisťovňami, bankami alebo inštitúciami životného poistenia, na základe ktorej bude možné poberať dávky v invalidite, v starobe a v prípade smrti.

Aké dávky sa poskytujú?

Prvý pilier

Dávky poskytované v rámci invalidného poistenia (IV-AI, prvý pilier) sú určené na prevenciu, zníženie alebo odstránenie invalidity vhodnými, jednoduchými a primeranými rehabilitačnými opatreniami, na náhradu trvalého hospodárskeho vplyvu invalidity, pokrytie základných potrieb a pomoc poistencom, aby mohli viesť nezávislý a zodpovedný život.

▪ Rehabilitačné opatrenia

Poistenci, ktorým bezprostredne hrozí invalidita, majú nárok na rehabilitačné opatrenia, pokiaľ sú nevyhnutné a vhodné na obnovu, zachovanie a zlepšenie zárobkovej schopnosti alebo schopnosti vykonávať obvyklé práce (napríklad práce v domácnosti). Rehabilitačné opatrenia obsahujú lekárske opatrenia pre poistencov vo veku do 20 rokov, reintegračné opatrenia prípravy na pracovnú rekvalifikáciu, pracovné opatrenia, poskytovanie pomocných prístrojov a nové rehabilitačné opatrenia pre poberateľov dôchodkov. Za určitých podmienok sa počas rehabilitačného obdobia poskytuje aj denná dávka. Uplatňuje sa zásada „najprv rekvalifikácia, až potom dôchodok“.

▪ Invalidný dôchodok

Každý poistenec s práceneschopnosťou na úrovni minimálne 40 % počas roka môže požiadať o invalidný dôchodok (*Invalidenrente/rente d'invalidité*), ak preukáže, že aspoň tri roky platil príspevky do systému AHV-AVS/IV-AI.

Miera invalidity

- 70 % zakladá nárok na úplný dôchodok,
- 60 % na tri štvrtiny dôchodku,
- 50 % na polovicu dôchodku a
- 40 % na jednu štvrtinu dôchodku.

Dôchodky v systéme IV-AI sa vypočítavajú na základe rovnakých zásad ako dôchodky v systéme AHV-AVS (ďalšie informácie v časti o [starobných dôchodkoch a dávkach v starobe](#)). Výška dôchodku závisí od počtu rokov platenia príspevkov (ktoré určujú rozsah dôchodku) a priemerného ročného príjmu (ktorý určuje výšku dôchodku v rámci platného rozsahu dôchodku).

Pokiaľ ide o manželského partnera, ktorý nie je zárobkovo činný, jeho príspevok sa považuje za zaplatený, ak jeho zárobkovo činný manželský partner zaplatil minimálne dvojnásobný minimálny príspevok do systému AHV-AVS/IV-AI. To sa týka aj prípadu registrovaných partnerov.

V prípade osôb, ktoré nepracujú, sa príspevky na účely výpočtu dôchodku prevedú a prepočítajú ako príjem z plateného zamestnania.

Výška plného dôchodku je rovnaká ako v prípade systému AHV-AVS. Ak sa stupeň invalidity výrazne zmení, výška dôchodku sa primerane upraví.

Nárok na invalidný dôchodok zanikne, hneď ako poistenec prestane byť invalidným alebo si bude môcť uplatniť nárok na starobný dôchodok, alebo v prípade jeho smrti.

Na posúdenie stupňa invalidity sa príjem, ktorý by poistenec mohol dosiahnuť, keby nebol invalidný, porovná s príjmom, ktorý by mohol dosiahnuť, keby po liečbe a rehabilitácii vykonával činnosť na vyváženom trhu práce, ktorú od neho možno oprávnene požadovať.

Invalidita poistencov, ktorí nie sú zárobkovo činní a od ktorých nemožno oprávnene očakávať, že budú nejakú zárobkovú činnosť vykonávať, sa posudzuje v závislosti od nespôsobilosti vykonávať svoje obvyklé práce (napríklad domáce práce).

Príjemca invalidného dôchodku má tiež nárok na dôchodok za každé dieťa, ktoré by ku dňu smrti malo nárok na sirotsky dôchodok (do výšky 40 % plného invalidného dôchodku).

▪ Príspevky v bezvládnosti

Nárok na príspevok v bezvládnosti si môže uplatniť každý poistenec, ktorý v dôsledku poškodenia svojho zdravia potrebuje stálu opatrovateľskú starostlivosť alebo osobný dohľad tretej osoby, aby mohol vykonávať základné každodenné životné úkony. Bezvládnosť môže byť závažná, stredná alebo mierna (ďalšie informácie v časti o [dlhodobej starostlivosti](#)).

▪ Príspevky na osobnú starostlivosť

Cieľom poskytovania príspevku na osobnú starostlivosť je umožniť poistencovi žiť samostatný život. Osoba, ktorá poberá príspevok v bezvládnosti a žije alebo chce žiť vo vlastnom domove má nárok na príspevok na osobnú starostlivosť, ktorý jej umožní najať fyzickú osobu (poskytovateľa osobnej starostlivosti) na zabezpečenie potrebnej osobnej starostlivosti.

Druhý pilier

Zdravotne postihnuté osoby, ktorých stupeň invalidity je najmenej 40 % v zmysle invalidného poistenia (1. pilier) a ktoré mali v čase vzniku pracovnej neschopnosti uzavreté profesijné sociálne poistenie (2. pilier), si môžu uplatniť nárok na invalidný dôchodok. Stupeň invalidity ovplyvňuje výšku dôchodku (rovnako ako v prvom pilieri).

Dôchodok sa vypočítava ako percentuálna hodnota dôchodkových aktív (zložených z príspevkov a úrokov), pričom sa zohľadňujú predpokladané aktíva (do dôchodku) a hodnota konverzie dôchodku (6,9 % pre mužov a 6,85 % pre ženy).

Ak je invalidný dôchodok nižší ako 10 % minimálneho starobného dôchodku v rámci systému AHV-AVS, alebo ak to ustanovuje poriadok poisťovne, tento invalidný dôchodok sa nahrádza kapitálovou dávkou.

Príjemcovia invalidného dôchodku si môžu uplatniť nárok na doplnkový dôchodok na každé dieťa, ktoré by v prípade ich smrti malo nárok na sirotsky dôchodok. Dôchodok sa vypláca vo výške 20 % plného invalidného dôchodku.

V rámci druhého piliera sa neposkytujú žiadne rehabilitačné opatrenia.

Tretí pilier

Podmienky na priznanie dávok v rámci dobrovoľného invalidného poistenia závisia od ustanovení individuálnej poisťovnej zmluvy a od príslušného poisťovného produktu. Individuálne sociálne poistenie zamestnancov a samostatne zárobkovo činných osôb je do určitej sumy daňovo zvýhodnené.

V zásade sa dávky z individuálneho sociálneho poistenia vyplácajú až pri vzniku rizika.

Okrem dávok poskytovaných v troch pilieroch sa môžu vyplácať aj invalidné dávky v rámci úrazového poistenia.

Ako získať dávky v invalidite?

Invalidné dávky z prvého piliera možno žiadať od príslušného kantonálneho úradu IV-AI. Príslušný kantonálny úrad IV-AI oznámi poistencovi prijímané rozhodnutie týkajúce sa dávok. Poistenec má nárok na vypočutie (*Vorbescheid/préavis*). Potom sa prijme konečné rozhodnutie, ktoré možno predložiť príslušnému kantonálnemu súdu, ktorého rozhodnutie sa môže zasa predložiť federálnemu súdu.

Zamestnanecké poistenie staroby, pozostalosti a invalidity (druhý pilier) spravujú registrované dôchodkové inštitúcie, ktorým je potrebné predložiť žiadosti o dávky. Spory medzi dôchodkovými inštitúciami a poistencami možno predložiť príslušnému kantonálnemu súdu. Proti rozhodnutiu tohto súdu sa možno odvolať na federálny súd.

Preskúmanie invalidity je možné kedykoľvek až do veku odchodu do dôchodku.

Kapitola VI: Starobné dôchodky a dávky v starobe

Kedy máte nárok na dávky v starobe?

Dávky v starobe sa poskytujú zo základného štátneho systému starobného a pozostalostného poistenia (AHV-AVS, 1. pilier), z dávok zamestnaneckého systému (2. pilier) a v relevantných prípadoch z individuálneho sociálneho poistenia (3. pilier).

Všetky osoby s pobytom vo Švajčiarsku alebo osoby, ktoré tam vykonávajú pracovnú činnosť, majú poistenie v rámci prvého piliera.

Nárok na dôchodok zo systému AHV-AVS si môžu uplatniť muži, ktorí dovърšili 65 rokov a ženy, ktoré dovърšili 64 rokov, ak najmenej jeden celý rok platili príspevky do systému AHV-AVS/IV-AI.

Povinné poistenie v rámci druhého piliera (zamestnanecké poistenie) sa týka zamestnancov vo veku nad 24 rokov, ktorí sú poistení v prvom pilieri a poberajú od rovnakého zamestnávateľa ročnú mzdu presahujúcu 20 880 CHF (17 382 EUR). Voliteľné poistenie je dostupné pre zamestnancov, ktorí nepatria do povinného poistenia, a pre samostatne zárobkovo činné osoby.

Poistenci v systéme zamestnaneckých dôchodkov môžu žiadať o starobný dôchodok v rovnakom veku, v ktorom požiadali o dôchodok zo systému AHV-AVS (t. j. 65 rokov v prípade mužov a 64 rokov v prípade žien). Nie je určené žiadne minimálne obdobie poistenia.

Podmienky poskytnutia dávok starobného poistenia z tretieho piliera závisia od ustanovení individuálnej poistnej zmluvy a príslušného poistného produktu.

Aké dávky sa poskytujú?

AHV-AVS, prvý pilier

Dôchodok sa vypočítava na základe ročného priemerného príjmu (ktorý určuje výšku dôchodku v rámci platného dôchodkového rozpätia) a rokov platenia príspevkov (ktoré určujú dôchodkové rozpätie). Tento príjem pozostáva z príjmov zo zárobkovej činnosti a z bonusov za starostlivosť o deti alebo opatrovanie.

Rodičia môžu požiadať o bonusy za starostlivosť o deti (*Erziehungsgutschriften/bonification pour tâches éducatives*) za roky, počas ktorých vychovávali jedno alebo viac detí mladších ako 16 rokov.

Osobám, ktoré sa starajú o svojich príbuzných v priamej línii, ako aj o svojich súrodencov, poberajúcich dávku zo systému AHV-AVS alebo IV-AI pre bezvládnosť najmenej stredného stupňa, vzniká nárok na bonus za opatrovanie (*Betreuungsgutschriften/bonification pour tâches d'assistance*), ak bývajú v blízkosti príbuzného, ktorý vyžaduje opatrovateľskú starostlivosť.

Príjmy, ktoré manželskí partneri dosiahli počas svojho manželstva, sa rozdelia a obom sa prideli polovica. K registrovaným partnerstvám sa pristupuje rovnako ako k manželstvu.

Poistenec poberá plný dôchodok, ak dĺžka obdobia platenia príspevkov je úplná, t. j. ak poistenec získal rovnaký počet rokov platenia príspevkov, ako je počet rokov prislúchajúci jeho vekovej kategórii. Poistenec má nárok na čiastočný dôchodok, ak nemá odvedené príspevky za celé obdobie.

Mesačný dôchodok pozostáva z časti minimálneho starobného dôchodku (pevná suma) a z časti určujúcej priemerný ročný príjem (variabilná suma). Minimálny dôchodok je 1 160 CHF (966 EUR) mesačne a maximálny 2 320 CHF (1 931 EUR) (alebo 3 480 CHF (2 897 EUR) pre pár) mesačne.

Vyplácanie dôchodku možno urýchliť o jeden alebo dva roky (predčasný dôchodok), pričom za každý rok predčasného dôchodku sa uplatňuje zníženie (t. j. 6,8 % ročne). Uplatnenie nároku na vyplácanie dôchodku sa môže odložiť o jeden až päť rokov s tým, že tento dôchodok sa potom zvýši o určité percento (od 5,2 do 31,5 %, v závislosti od počtu mesiacov odloženia).

Príjemca starobného dôchodku (*Altersrente/rente de vieillesse*) má nárok na dôchodok za každé dieťa, ktoré by ku dňu smrti príjemcu malo nárok na sirotský dôchodok (*Waisenrente/rente d'orphelin*). Dôchodok sa vypláca vo výške 40 % starobného dôchodku.

V rámci systému AHV-AVS sa poskytujú príspevky v bezvládnosti osobám, ktoré potrebujú stálu opatrovateľskú starostlivosť alebo osobný dohľad, aby mohli vykonávať základné úkony každodenného života (ďalšie informácie v časti o dlhodobej starostlivosti).

PP, druhý pilier

Zamestnanecké starobné dôchodky sa vypočítajú ako percento zo starobných dôchodkových aktív poistenca (dôchodkové aktíva, *Altersguthaben/avoir de vieillesse*). Tieto aktíva sú tvorené príspevkami a úrokmi.

Ročný dôchodok sa rovná 6,9 % v prípade mužov a 6,85 % v prípade žien z dôchodkových aktív nadobudnutých poistencom pri dosiahnutí dôchodkového veku.

V zásade platí, že osoba získava nárok na dôchodok, keď dôjde k naplneniu predmetnej skutočnosti poistenia. Avšak v špecifických prípadoch, napríklad ak poistenec začne vykonávať samostatne zárobkovú činnosť alebo si kúpi vlastné bývanie, je možné (čiastočné) predčasné vyplácanie dávok.

Predčasný dôchodok je možný v prípade, že ho ustanovuje poriadok inštitúcie sociálneho poistenia. Poistenec môže požiadať, aby sa mu štvrtina jeho aktív rozhodujúcich pre výpočet dávky v starobe vyplatila formou kapitálovej dávky. Kapitálovú dávku môže poistenec získať namiesto dôchodkových dávok alebo, ak to umožňuje poriadok dôchodkového ústavu, na vlastnú žiadosť.

Dôchodcom sa tiež môžu vyplácať dôchodky za deti (20 % starobného dôchodku) za rovnakých podmienok ako v prvom pilieri.

Individuálne ustanovenia, tretí pilier

Podmienky poskytnutia dávok starobného poistenia a poistenia pri úmrtí závisia od ustanovení individuálnej poistnej zmluvy a príslušného poistného produktu. Za určitých podmienok je možné predčasné vyplácanie dávok.

Ako získať dávky v starobe?

O dávky v starobe z prvého piliera je potrebné požiadať v príslušnej poisťovni. Proti rozhodnutiu poisťovne sa možno odvolať a získať jeho súdne preskúmanie.

Plány zamestnaneckých dávok týkajúcich sa staroby, pozostalosti a invalidity (druhý pilier) spravujú registrované dôchodkové inštitúcie, ktorým je potrebné predložiť žiadosti o dávky. Spory medzi dôchodkovými inštitúciami a poistencami možno predložiť príslušnému kantonálnemu súdu. Proti rozhodnutiu tohto súdu sa možno odvolať na federálny súd.

Kapitola VII: Pozostalostné dávky

Kedy máte nárok na pozostalostné dávky?

Okrem dávok poskytovaných v rámci štátneho systému starobného a pozostalostného poistenia (AHV-AVS, prvý pilier), sa v rámci zamestnaneckých systémov (PP, druhý pilier), a v prípade potreby aj v rámci individuálnych podmienok (tretí pilier) môžu priznávať pozostalostné dávky. Pozostalostné dávky sa priznávajú aj v rámci úrazového poistenia.

AHV-AVS, prvý pilier

Všetky osoby s pobytom vo Švajčiarsku alebo osoby vykonávajúce v ňom zárobkovú činnosť sa musia poistiť v rámci starobného a pozostalostného poistenia (AHV-AVS, prvý pilier). Vdovy a vdovci, ktorí majú ku dňu smrti svojho manželského partnera jedno alebo viacej detí, si môžu uplatniť nárok na vdovský alebo vdovecký dôchodok. Zosnulý poistenec musel nazbierať minimálne jeden rok platenia príspevkov.

Vdovec alebo osoby v registrovanom partnerstve majú nárok na vdovecký dôchodok, ak majú deti vo veku do 18 rokov. Na druhej strane, vdova môže mať nárok, ak má deti, ale aj vtedy, ak má minimálne 45 rokov a bola vydatá najmenej päť rokov. Rozvedení partneri a osoby, ktorých registrované partnerstvo bolo anulované, majú nárok na dôchodok, ak spĺňajú určité podmienky (t. j. majú dieťa alebo sa rozvedli po dosiahnutí veku 45 rokov, v oboch prípadoch za predpokladu, že manželstvo trvalo aspoň 10 rokov). Nárok na vdovský alebo vdovecký dôchodok zanikne v prípade opätovného uzavretia manželstva alebo smrti.

Deti, ktorých otec alebo matka zomreli, majú nárok na sirotsky dôchodok zo systému AHV-AVS. Tento nárok zanikne dovŕšením veku 18 rokov alebo 25 rokov v prípade pokračujúcej odbornej prípravy alebo štúdia alebo úmrtím siroty.

PP, druhý pilier

V rámci zamestnaneckého poistenia sa v prípade smrti poisteného zamestnanca alebo príjemcu starobného alebo invalidného dôchodku zo zamestnaneckého poistenia poskytujú aj dávky pre pozostalých. Možnosť uplatniť si nárok na vdovský alebo vdovecký dôchodok má pozostalý manželský partner, ktorý má jedno alebo viacej nezaopatrených detí, alebo dovŕšil 45 rokov a žil v manželskom zväzku alebo registrovanom partnerskom zväzku najmenej päť rokov. Nezaopatrený rozvedený manželský partner môže mať tiež nárok, ak jeho manželstvo trvalo aspoň 10 rokov. Nárok na vdovský alebo vdovecký dôchodok zanikne v prípade opätovného uzavretia manželstva alebo smrti.

Sirotské dôchodky sa vyplácajú do dovŕšenia veku 18 rokov alebo do dovŕšenia veku 25 rokov v prípade, že sirota pokračuje v odbornej príprave alebo štúdiu, alebo ak je zdravotne postihnutá, miera jej invalidity je najmenej 70 % a nemôže vykonávať zárobkovú činnosť. Aj sirotsky dôchodok zanikne v prípade smrti siroty.

Individuálne ustanovenia, tretí pilier

Podmienky poskytovania dávok na základe dobrovoľného poistenia (tretí pilier) v prípade smrti závisia od ustanovení individuálnej poistnej zmluvy a príslušného

poistného produktu. V prípade smrti osoby, ktorá uzavrela poistenie, sú oprávnenými príjemcami dávok priami dedičia alebo, ak ich niet, osoby, ktoré určila zosnulá osoba.

Aké dávky sa poskytujú?

AHV-AVS, prvý pilier

Výška vdovského alebo vdoveckého dôchodku je 80 %, sirotského dôchodku 40 % zo starobného dôchodku prislúchajúceho zosnulej osobe. Siroty, ktoré stratili oboch rodičov, majú nárok na dva sirotské dôchodky (*Waisenrenten/rentes d'orphelin*). Znížia sa, ak presiahnu 60 % maximálneho starobného dôchodku.

Výpočet vychádza z rovnakých zásad ako v prípade systému [AHV-AVS starobných dôchodkov](#). Existujú minimálne dôchodky (928 CHF (773 EUR) mesačne na pozostalého manželského partnera alebo partnera a 464 CHF (386 EUR) mesačne na siroty) a maximálne dôchodky (1 856 CHF (1 545 EUR) mesačne na pozostalého manželského partnera alebo partnera a 928 CHF (773 EUR) mesačne na siroty).

PP, druhý pilier

Výška vdovského alebo vdoveckého dôchodku je 60 % a sirotského dôchodku (na každé dieťa) 20 % plného invalidného dôchodku prislúchajúceho zosnulej osobe. Siroty, ktoré stratili oboch rodičov, majú nárok na dva sirotské dôchodky.

Ak sú dôchodky veľmi nízke, je možné vyplatiť kapitálové odškodnenie. Táto možnosť existuje aj v iných prípadoch stanovených v poriadku inštitúcie sociálneho poistenia.

Ako získať pozostalostné dávky?

O pozostalostné dávky z prvého piliera je potrebné požiadať v príslušnej poisťovni. Proti rozhodnutiu poisťovne sa možno odvolať a získať jeho súdne preskúmanie.

Plány zamestnaneckých dávok týkajúcich sa staroby, pozostalosti a invalidity (druhý pilier) spravujú registrované dôchodkové inštitúcie, ktorým je potrebné predložiť žiadosti o dávky. Spory medzi dôchodkovými inštitúciami a poistencami možno predložiť príslušnému kantonálnemu súdu. Proti rozhodnutiu tohto súdu sa možno odvolať na federálny súd.

Kapitola VIII: Dávky v súvislosti s pracovnými úrazmi a chorobami z povolania

Kedy máte nárok na dávky v súvislosti v pracovnými úrazmi a chorobami z povolania?

Úrazové poistenie pokrýva pracovné úrazy, choroby z povolania, ako aj mimopracovné úrazy, ale tie len v prípade, že zamestnanec vykonáva zárobkovú činnosť najmenej osem hodín týždenne pre toho istého zamestnávateľa. Poistenie pokrýva aj úrazy, ku ktorým môže dôjsť počas cestovania z domu do práce a z práce domov. Prijemcovia denných dávok poistenia v nezamestnanosti sú poistení aj pre prípad mimopracovných úrazov.

Zamestnanci (vrátane osôb pracujúcich z domu, učňov, žiakov, dobrovoľných pracovníkov a osôb pracujúcich v odborných školách alebo chránených dielňach) majú povinnosť poistiť sa, pričom úrazové poistenie je voliteľné pre samostatne zárobkovo činné osoby a rodinných príslušníkov, ktorí im pomáhajú.

Úrazom sa rozumie akékoľvek ublíženie na zdraví, ktoré bolo spôsobené nečakaným, náhlym a jednorazovým pôsobením vonkajších vplyvov nezávisle od vôle človeka, ktoré ohrozuje telesné, duševné alebo psychické zdravie alebo privedie smrť.

Chorobou z povolania sa rozumie každá choroba vzniknutá výlučne alebo prevažne pri výkone povolania, spojená s pôsobením škodlivých látok alebo s určitými prácami (zoznam látok a prác), ako aj ďalšie choroby, pri ktorých sa preukázalo, že boli spôsobené výlučne alebo prevažne výkonom povolania (všeobecné ustanovenie).

Aké dávky sa poskytujú?

Zdravotná starostlivosť

V rámci úrazového poistenia sa poskytujú tieto dávky zdravotnej starostlivosti:

- primeraná lekárska starostlivosť,
 - ambulantná starostlivosť poskytovaná lekárom alebo zubárom,
 - lieky a rozbory predpísané lekárom alebo zubárom,
 - liečba, nemocničná strava a ubytovanie na spoločnom oddelení nemocnice, s ktorou je uzatvorená zmluva o sadzbách,
 - dodatočná liečba alebo kúpeľná liečba predpísaná lekárom,
 - materiálové a prístrojové vybavenie na liečbu,
- pomocné prostriedky jednoduchého a vhodného modelu zapožičaného alebo poskytnutého do vlastníctva,
- materiálne škody: poistenec má nárok na náhradu škôd spôsobených úrazom na veciach, ktoré nahrádzajú časť tela alebo jeho funkciu (náklady na výmenu okuliarov, naslúchacích aparátov a zubných náhrad sa nahrádzajú iba v prípade, že ublíženie na zdraví vyžaduje liečenie),
- nevyhnutné náklady na záchranu a z lekárskeho hľadiska nevyhnutné na cestu a prepravu,
- náklady na prevoz tela a pohrebné náklady.

Rehabilitačné opatrenia sa poskytujú v rámci **invalidného poistenia**.

Peňažné dávky

Denné dávky

V prípade úplnej práceneschopnosti poberá poistenec náhrady za stratu príjmov zodpovedajúce 80 % poisteného príjmu od tretieho dňa po úraze (v prípade prvých troch dní musí zamestnávateľ vyplácať 80 % mzdy). Ak je práceneschopnosť len čiastočná, výška sa primerane zníži. Nárok na dávku za stratu príjmu zanikne, hneď ako poistenec znovu získa schopnosť pracovať, začne sa mu vyplácať dôchodok alebo zomrie. Poistený príjem je vo výške poslednej mzdy, ktorú poistenec dostal pred úrazom, najviac však vo výške stanoveného maximálneho denného príjmu (346 CHF (288 EUR)).

V prípade hospitalizácie sa z dôvodu spoluúčasti na nákladoch na ošetrovanie môžu vykonať zrážky, čo sa však nevzťahuje na poistencov s nezaopatrenými maloletými deťmi alebo na poistencov, ktorí študujú alebo sa zúčastňujú školiacich kurzov.

Podľa súkromného práva existuje možnosť pripoistiť sa proti riziku straty príjmu, ktoré nie je kryté úrazovým poistením.

Dávky v invalidite

Nárok na dávky v invalidite vznikne, keď nie je dôvod očakávať zlepšenie zdravotného stavu poistenca pri pokračovaní lekárskej starostlivosti a po vykonaní všetkých potrebných rehabilitačných opatrení v rámci invalidného poistenia. Nárok zaniká, keď sa dôchodok ako celok nahradí paušálnou sumou dávky, ak je odkúpený alebo ak poistenec zomrie.

Poistenec s práceneschopnosťou minimálne 10 % má nárok na dávky v invalidite. Na posúdenie stupňa invalidity sa príjem, ktorý by poistenec mohol dosiahnuť, keby nebol zdravotne postihnutý, porovná s príjmom, ktorý by mohol dosiahnuť výkonom činnosti, ktorú od neho možno oprávnene očakávať po skončení liečby a rehabilitačných opatrení na vyváženom trhu práce.

Poistenec má nárok na dôchodok v prípade trvalej práceneschopnosti. V prípade úplnej invalidity je invalidný dôchodok 80 % poisteného príjmu. Ak je invalidita len čiastočná, výška dôchodku sa primerane zníži. Poistený príjem zodpovedá poslednej mzde, ktorú poistenec dostal pred úrazom, do výšky stanoveného maximálneho ročného príjmu (126 000 CHF (104 889 EUR)).

Ak z charakteru úrazu a správania poistenca možno vyvodiť, že poistenec opäť získa schopnosť vykonávať zárobkovú činnosť, pokiaľ dostane jednorazové odškodnenie, dávky sa mu prestanú vyplácať a poistenec dostane kapitálové odškodnenie, ktorého maximálna výška predstavuje trojnásobok poisteného ročného príjmu.

Príspevky za integritu

Príspevky za integritu (*Integritätsentschädigung/indemnité pour atteinte à l'intégrité*) predstavujú paušálnu dávku na nahradenie nemateriálnych škôd v prípade závažného trvalého poškodenia fyzickej, duševnej alebo psychologickéj integrity. Vypočíta sa ako percento z maximálneho zaručeného ročného príjmu v čase úrazu podľa stupňa poškodenia integrity a nesmie presiahnuť túto sumu.

Príspevky v bezvládnosti

Príspevky v bezvládnosti (*Hilflosenentschädigung/allocation pour impotent*) sa poskytujú osobe, ktorá s ohľadom na poškodenie svojho zdravia potrebuje stálu opatrovateľskú starostlivosť alebo osobný dohľad tretej osoby, aby mohla vykonávať základné každodenné životné úkony. Príspevky v bezvládnosti sa stanovujú podľa stupňa bezvládnosti (ďalšie informácie v časti o [dlhodobej starostlivosti](#)).

Pozostalostný dôchodok

V prípade smrti poistenca majú pozatelia poistenca spravidla nárok na pozostalostný dôchodok.

Oprávnenými manželskými partnermi sú:

- vdovy alebo vdovci, ktorí v čase smrti svojho manželského partnera majú jedno alebo viac nezaopatrených detí s nárokom na dôchodok alebo so zdravotným postihnutím na úrovni dvoch tretín,
- vdovy, ktoré majú jedno alebo viacej detí a nemajú nárok na dôchodok, alebo vdovy, ktoré už dovŕšili vek 45 rokov,
- vdovy, ktoré majú nárok na kapitálové odškodnenie v prípade, že nespĺňajú podmienky na udelenie dôchodku,
- rozvedený manželský partner sa považuje za rovnocenného vdove alebo vdovcovi, pokiaľ bol poistenec, ktorý utrpel úraz, povinný platiť mu výživné.

Pozostalostný dôchodok predstavuje 40 % zaručeného príjmu v prípade vdov a vdovcov a 20 % v prípade rozvedeného manželského partnera, najviac do výšky vymeraného vyživovacieho príspevku. Sirotský dôchodok zodpovedá 15 % poisteného príjmu na sirotu po otcovi alebo matke a 25 % poisteného príjmu na sirotu po otcovi a matke.

V prípade súbehu viacerých pozostalostných dávok sú pozostalostné dôchodky v celkovej výške najviac 70 % poisteného príjmu (90 % v prípade existencie nároku na dôchodok rozvedeného manželského partnera).

Nárok na pozostalostný dôchodok zaniká v prípade smrti oprávnenej osoby alebo odkúpenia dôchodku. Okrem toho nárok pozostalého manželského partnera na dôchodok zaniká v prípade nového manželstva a nárok na sirotský dôchodok zaniká, keď dieťa dosiahne vek 18 rokov alebo 25 rokov v prípade, ak dieťa študuje alebo navštevuje školiace kurzy.

Počas celého svojho trvania je registrované partnerstvo rovnocenné manželstvu. Pozostalý registrovaný partner má rovnocenné postavenie ako vdova alebo vdovec. Právne anulovanie registrovaného partnerstva zodpovedá rozvodu.

Ako získať dávky v súvislosti s pracovnými úrazmi a chorobami z povolania?

Pracovné úrazy alebo choroby z povolania je potrebné okamžite ohlásiť poisťovateľovi alebo zamestnávateľovi.

Zdravotnú starostlivosť poskytuje slobodne vybratý lekár, zubár, chiropraktik, lekárnik alebo nemocničná inštitúcia. Poistenec nemusí platiť žiadne príspevky na náklady na zdravotnú starostlivosť.

Úrazové poistenie spravuje švajčiarska národná úrazová poisťovňa (CNA) alebo iný schválený poisťovateľ v závislosti od kategórie zamestnancov, v rámci ktorej sa žiada o peňažné dávky. Proti rozhodnutiu poisťovateľa sa možno odvolať a získať jeho súdne preskúmanie. Proti rozhodnutiu týchto poisťovateľov je možné odvolanie a súdne preskúmanie.

Kapitola IX: Rodinné dávky

Kedy máte nárok na rodinné dávky?

Na federálnej úrovni sa regulujú iba rodinné prídavky v poľnohospodárstve. Rodinné prídavky v ostatných sektoroch sú regulované 26 kantónskymi zákonmi a federálnym harmonizačným právom. Ďalšie dávky pre rodiny možno žiadať napríklad na základe individuálnej zamestnaneckej zmluvy alebo na základe kolektívnych pracovných ustanovení.

Deti, ktoré zakladajú nárok na prídavky, sú deti rodičov v manželskom alebo nemanželskom zväzku, adoptované deti, deti manželského partnera/registrovaného partnera, deti v náhradnej starostlivosti, ako aj súrodenci a vnúčatá, ak ich oprávnená osoba vyživuje.

Prídavky na deti sa priznávajú, kým dieťa nedosiahne vek 16 rokov (20 rokov, ak dieťa nemôže vykonávať platené zamestnanie). Príspevok na absolvovanie odborného vzdelávacieho kurzu sa vypláca, kým dieťa nedosiahne vek 25 rokov,

Rodinné dávky v poľnohospodárstve

Zamestnanci v poľnohospodárstve a samostatne zárobkovo činné osoby môžu žiadať o rodinné dávky. Zamestnanci v poľnohospodárstve majú nárok aj na príspevok na domácnosť, ak žijú v spoločnej domácnosti so svojim manželským partnerom alebo so svojimi deťmi.

Rodinné dávky v iných sektoroch

Všetci zamestnanci môžu žiadať o rodinné dávky, rovnako ako osoby, ktoré nevykonávajú platené zamestnanie a ktorých príjem neprekročí určitú výšku (41 760 CHF (34 763 EUR) ročne). V 13 kantónoch majú samostatne zárobkovo činné osoby nárok aj na rodinné dávky.

Aké dávky sa poskytujú?

Rodinné dávky v poľnohospodárstve

Prídavky na deti sú vo výške (mesačne a na dieťa) 200 CHF (166 EUR) v nížinatých regiónoch a 220 CHF (183 EUR) v horských regiónoch. Príspevok na absolvovanie odborného vzdelávacieho kurzu je vo výške (mesačne a na dieťa) 250 CHF (208 EUR) v nížinatých regiónoch a 270 CHF (225 EUR) v horských regiónoch.

Okrem toho je možné zamestnancom v poľnohospodárstve vyplácať príspevok na domácnosť (*Haushaltungszulage/allocation de ménage*) vo výške 100 CHF (83 EUR) mesačne.

Rodinné dávky v iných sektoroch

Prídavky na deti musia byť vo výške minimálne 200 CHF (166 EUR) mesačne na dieťa. Príspevok na absolvovanie odborného vzdelávacieho kurzu musí byť vo výške minimálne 250 CHF (208 EUR) mesačne na dieťa. Kantóny môžu poskytnúť vyššie príspevky.

Okrem rodinných prídavkov je možné v niektorých kantónoch poberať ďalšie dávky ako príspevky pri narodení dieťaťa alebo príspevky pri adopcii dieťaťa.

Ako získať rodinné dávky?

Rodinné dávky je potrebné žiadať v príslušnej kantonálnej vyrovnávacej poisťovni v rámci poľnohospodárskeho systému a v príslušnej poisťovni pre rodinné prídavky v rámci ostatných sektorov.

Kapitola X: Nezamestnanosť

Kedy máte nárok na dávky v nezamestnanosti?

Poistenie pre prípad nezamestnanosti má poisteným osobám zaručiť primeranú náhradu za stratu možnosti zarábať v dôsledku (čiastočnej alebo úplnej) nezamestnanosti, skrátenie pracovného času, zlého počasia a platobnej neschopnosti zamestnávateľa. Opatrenia týkajúce sa trhu práce v prospech poistencov majú za cieľ chrániť poistencov pred rizikami nezamestnanosti, preklenúť obdobie ich nezamestnanosti a napomôcť ich trvalé a rýchle začlenenie na trh práce.

Osoby, ktoré sú povinne poistené v systéme AHV-AVS, podliehajú plateniu príspevkov na základe zárobkovej činnosti a ešte nedosiahli dôchodkový vek, sú poistené proti nezamestnanosti. Dobrovoľné poistenie nie je možné.

Dávky v nezamestnanosti sa priznávajú, ak osoba spĺňa tieto podmienky:

- je úplne alebo čiastočne bez práce,
- stratila prácu, na ktorú treba prihliadnúť (vrátane straty mzdy) na minimálne dva dni za sebou,
- má pobyt vo Švajčiarsku (osobitné pravidlá sa môžu vzťahovať na osoby s pobytom v členských štátoch EÚ a EHP),
- ukončila povinnú školskú dochádzku a ešte nedosiahla vek nároku na starobný dôchodok v rámci systému AHV-AVS a nie je príjemcom tohto dôchodku,
- v posledných dvoch rokoch pred vznikom nezamestnanosti a prihlásením na úrade práce vykonávala zárobkovú činnosť najmenej dvanásť mesiacov; osoby, ktoré nemohli mať uzavretú pracovnú zmluvu z dôvodu vzdelávania, choroby, úrazu, väzby atď., sú oslobodené od podmienok týkajúcich sa obdobia platenia príspevkov; táto dvojročná lehota sa spravidla predĺži o dva roky poistencovi, ktorý vykonával samostatnú zárobkovú činnosť a nepoberal pomoc z poistenia pre prípad nezamestnanosti, alebo sa venoval výchove svojho dieťaťa, alebo sa stal nezamestnaným počas posledných štyroch rokov pred dovŕšením veku, v ktorom vzniká nárok na starobný dôchodok zo systému AHV-AVS a ktorý je ťažko zamestnateľný,
- je ochotný a schopný prijať zamestnanie a
- bol k dispozícii úradu práce na účely sprostredkovania práce, spĺňa požiadavky kontroly a prácu si hľadá aj sám.

Aké dávky sa poskytujú?

Dávky v nezamestnanosti sú spravidla 70 % priemernej mzdy za posledných šesť mesiacov, z ktorej sa odvádzali príspevky, maximálne v rozsahu stanovenej maximálnej výšky (10 500 CHF (8 741 EUR) mesačne). Poistenci s vyživovacou povinnosťou voči deťom do 25 rokov alebo poistenci, ktorých dávky v nezamestnanosti sú menšie ako minimálna suma (140 CHF (117 EUR)), alebo ktorí sú postihnutí, majú nárok na 80 % poslednej mzdy, z ktorej platili príspevky. Poistenci, ktorí majú deti, majú nárok aj na rodinné dávky.

Dávky v nezamestnanosti sa vyplácajú formou denných dávok päťkrát týždenne. Nárok na dávky zvyčajne vznikne uplynutím čakacej lehoty, ktorou je päť dní

kontrolovanej nezamestnanosti. Za mimoriadnych okolností sa táto lehota môže skrátiť alebo predĺžiť. Všeobecná čakacia lehota sa nevzťahuje na poistencov, ktorých poistená mzda je pod určitou prahovou hodnotou.

Osobitná čakacia lehota 120 dní (okrem bežných piatich dní) sa uplatňuje na osoby oslobodené od podmienok týkajúcich sa obdobia platenia príspevkov z dôvodu školení, choroby, úrazu, materstva alebo zadržania. Táto všeobecná čakacia lehota sa predĺži o päť dní v prípade ďalších osôb oslobodených od podmienok období platenia príspevkov a o jeden deň v prípade sezónnych pracovníkov, zamestnancov v povolaniach, kde často dochádza k zmene zamestnávateľa, a osôb s pracovnými zmluvami na určitý čas.

Dávky v nezamestnanosti možno žiadať na určité obdobie v rámci dvoch rokov, t. j.

- 200 denných dávok v prípade osôb do 25 rokov bez vyživovacích povinností voči deťom,
- 260 denných dávok v prípade celkového obdobia platenia príspevkov 12 mesiacov,
- 400 denných dávok na celkové obdobie platenia príspevkov minimálne 18 mesiacov,
- 520 denných dávok vo veku od 55 rokov, ak poistenec preukáže, že platil príspevky minimálne 22 mesiacov,
- 520 denných dávok, ak poistenec poberá invalidný dôchodok zodpovedajúci stupňu invalidity minimálne 40 % a platil príspevky minimálne 22 mesiacov,
- 90 denných dávok, ak ide o osoby oslobodené od podmienok týkajúcich sa dĺžky platenia príspevkov.

Staršie nezamestnané osoby, ktoré sa stali nezamestnanými viac než štyri roky pred dosiahnutím veku nároku na starobný dôchodok zo systému AHV-AVS a ktoré je veľmi zložité umiestniť, majú nárok na 120 dodatočných denných dávok.

Ak poistenec patrí do kategórie nezamestnaných, ktorí sú z dôvodov súvisiacich s trhom práce ťažko zamestnateľní, so súhlasom úradu práce sa môže zúčastniť na opatreniach ďalšieho vzdelávania alebo opätovného začlenenia na trhu práce, pričom bude naďalej poberať denné dávky.

Nárok na dávky v nezamestnanosti sa na určitý čas môže pozastaviť, ak poistenec dá výpoveď bez právoplatného dôvodu, nevyvinie dostatočné úsilie na hľadanie práce, odmietne zamestnanie, ktoré mu prideliť úrad práce alebo poskytne falošné či neúplné informácie. Pozastavenie môže trvať jeden až 60 dní podľa závažnosti porušenia.

Poistenie v nezamestnanosti zaručuje aj dávky v prípade čiastočnej nezamestnanosti. Priznávajú sa osobám hľadajúcim prácu iba na čiastočný úväzok alebo osobám s prácou na čiastočný úväzok, ktoré hľadajú prácu na plný úväzok alebo ďalšiu prácu na čiastočný úväzok. Zamestnanci, ktorých bežný pracovný čas je skrátený alebo ktorých činnosť je pozastavená, majú nárok na príspevok za skrátený pracovný čas (*Kurzarbeitsentschädigung/indemnité en cas de réduction de l'horaire de travail*). Zamestnanci v odvetviach s častým prerušovaním práce z dôvodu meteorologických podmienok majú nárok na príspevky z dôvodu zlého počasia (*Schlechtwetterentschädigung/indemnité en cas d'intempéries*).

Dávky v prípade platobnej neschopnosti zamestnávateľa sa môžu priznávať aj v rámci poistenia v nezamestnanosti, rovnako ako finančné dávky pre opatrenia pracovného trhu.

Ako získať dávky v nezamestnanosti?

Poistenci sa musia osobne zaevidovať a v primeranom čase alebo minimálne v deň, v ktorý chcú požiadať o dávky v nezamestnanosti, v obci (v závislosti od kantónu) svojho pobytu alebo na príslušnom regionálnom úrade práce. Nezamestnaný sa musí riadiť požiadavkami kontroly a zúčastňovať sa poradenských sedení organizovaných príslušnými regionálnymi úradmi práce (ORP). Dávky v nezamestnanosti vypláca pobočka, ktorú si poistenec vyberie pri prihlasovaní na úrade práce. Nezamestnaní sú povinní prijať každú vhodnú prácu, ktorá sa im navrhne.

Kapitola XI: Minimálne zdroje

Kedy máte nárok na dávky v súvislosti s minimálnymi zdrojmi?

Vo federálnej ústave (článok 12) je zakotvené právo na pomoc v hmotnej núdzi: „Ktokoľvek je v hmotnej núdzi a nie je schopný sám sa užiť, má právo dostávať pomoc a podporu na účely získania nevyhnutných prostriedkov, aby mohol viesť dôstojný život ľudskej bytosti.“

Vo Švajčiarsku závisí sociálna podpora, až na pár výnimiek, od kantónov, pričom jej zabezpečovaním sú spravidla poverené obce. Sociálna podpora sa teda opiera o 26 rôznych kantonálnych systémov. Švajčiarska konferencia inštitúcií sociálnej činnosti (*Conférence suisse des institutions d'action sociale, CSIAS*) – inštitúcia zložená najmä z odborníkov a zástupcov sociálnych služieb kantónov a obcí – určuje usmernenia v oblasti sociálnej pomoci pre kantóny, obce a súkromné sociálne inštitúcie. Tieto normy uplatňuje väčšina kantónov.

V dôsledku toho neexistuje všeobecný nepríspevkový systém na federálnej úrovni. Sociálne dávky však možno poskytnúť osobitným kategóriám osôb ako doplnkové dávky v rámci prvého piliera (*Ergänzungsleistungen, EL/Prestations complémentaires, PC*). Dávky v rámci prvého piliera, spolu s doplnkovými dávkami, musia primerane pokrývať základné potreby starších ľudí, osôb s postihnutím a pozostalých.

Príjemcom starobných alebo pozostalostných dôchodkov možno priznať doplnkové dávky závisiace od príjmov zo starobného a pozostalostného poistenia (AHV-AVS) alebo invalidný dôchodok či príspevky v bezvládnosti z invalidného poistenia (IV-AI). Švajčiarska štátna príslušnosť nie je podmienkou, trvalý pobyt vo Švajčiarsku však áno. Okrem toho musia cudzí štátni príslušníci mať pobyt vo Švajčiarsku bez prerušenia aspoň 10 rokov (utečenci a osoby bez štátnej príslušnosti päť rokov), a to priamo pred dátumom, ku ktorému žiadajú o doplnkové dávky.

Aké dávky sa poskytujú?

Ročná výška doplnkových dávok zodpovedá sume prekročenia uznaných nákladov na určený príjem. Uzané náklady obsahujú sumu, ktorá pokrýva základné potreby, nájom a súvisiace náklady (do maximálnej sumy), profesijné náklady, náklady na údržbu majetku a úroky z hypotéky, príspevky sociálneho poistenia (na povinné zdravotné poistenie: paušálnu sumu zodpovedajúcu priemernému poistnému kantónu), ako aj platby životného minima na základe zákona o rodine.

Uzané náklady na výpočet doplnkových dávok obsahujú sumu, ktorá pokrýva základné potreby, ktoré sa líšia v závislosti od zloženia rodiny, t. j.:

- 19 050 CHF (15 858 EUR) ročne pre slobodnú osobu,
- 28 575 CHF (23 787 EUR) ročne pre páry alebo pre registrovaných partnerov,
- 9 945 CHF (8 279 EUR) ročne za každé z prvých dvoch detí,
- 6 630 CHF (5 519 EUR) ročne za tretie a štvrté dieťa,
- 3 315 CHF (2 760 EUR) ročne za každé dieťa od piateho dieťaťa.

Ročná suma doplnkových dávok sa vypočítava ako rozdielová dávka (t. j. náklady mínus príjem). Vyplácajú sa dovtedy, kým sú splnené podmienky.

Podľa noriem CSIAS týkajúcich sa kantonálnej sociálnej pomoci krytie základných potrieb zahŕňa paušálne životné minimum, náklady na bývanie a základné liečebné náklady.

Ako získať dávky v súvislosti s minimálnymi zdrojmi?

Kantonálne vyrovnávacie poisťovne určujú nárok na doplnkové dávky a pravidelne vyhodnocujú finančnú situáciu žiadateľa (t. j. určujú príjem a uznané náklady), a to minimálne každé štyri roky.

Doplnkové dávky, o ktoré sa žiadalo bez nároku (podvod, porušenie povinnosti informovať), musí príjemca, jeho zákonný zástupca alebo jeho dedičia vrátiť. Vrátenie sa nevyžaduje, ak osoba preukáže, že konala v dobrej viere a vrátením by sa ocitla v zložitej situácii.

Kapitola XII: Dlhodobá starostlivosť

Kedy máte nárok na dlhodobú starostlivosť?

Vo Švajčiarsku neexistuje osobitný systém dlhodobej starostlivosti. Dávky poskytujú v rámci rôznych oblastí sociálneho zabezpečenia.

Zdravotná starostlivosť sa poskytuje v rámci povinného zdravotného poistenia, úrazového poistenia a invalidného poistenia (lekárske opatrenia systému IV-AI).

Okrem toho je možné v rámci systému základného poistenia, ako aj v rámci úrazového poistenia, poskytnúť príspevok v bezvládnosti (starobné a pozostalostné poistenie (AHV-AVS), invalidné poistenie (IV-AI)). Osoby s nárokom sú osoby, ktoré trvalo potrebujú pomoc inej osoby alebo osobný dohľad na vykonávanie základných každodenných činností (napr. vstávanie, sadanie, ukladanie sa na spánok, jedenie, obliekanie a vyzliekanie, umývanie, chodenie na toaletu, pohybovanie) z dôvodu zdravotného postihnutia.

V súčasnosti existujú tri stupne bezvládnosti:

- **závažná bezvládnosť:** poistenec je odkázaný na pravidelnú pomoc na vykonávanie všetkých základných každodenných činností a vyžaduje trvalú starostlivosť alebo osobný dohľad,
- **stredná bezvládnosť:** poistenec je odkázaný na pravidelnú pomoc na vykonávanie väčšiny základných každodenných činností alebo je odkázaný na pravidelnú pomoc na vykonávanie minimálne dvoch základných každodenných činností a ďalej potrebuje trvalý osobný dohľad,
- **mierna bezvládnosť:** poistenec je odkázaný na pravidelnú pomoc na vykonávanie minimálne dvoch základných každodenných činností alebo vyžaduje trvalý osobný dohľad alebo trvalo potrebuje určitú náročnú starostlivosť v dôsledku svojho postihnutia alebo v dôsledku závažného poškodenia zmyslových orgánov alebo ťažkého fyzického poškodenia dokáže poistenec nadviazať sociálne kontakty s okolím iba vďaka pravidelnej pomoci, na ktorú je odkázaný.

Príspevok na osobnú starostlivosť je možné poskytovať aj v rámci systému základného poistenia (AHV-AVS/IV-AI). Cieľom poskytovania tejto dávky je umožniť poistencovi žiť samostatný život. Osoba, ktorá poberá príspevok v bezvládnosti a žije alebo chce žiť vo vlastnom domove má nárok na príspevok na osobnú starostlivosť, ktorý jej umožní najať fyzickú osobu (poskytovateľa osobnej starostlivosti) na zabezpečenie potrebnej osobnej starostlivosti. Osoba, ktorá poberá príspevok na osobnú starostlivosť v systéme AI do dosiahnutia dôchodkového veku naňho má nárok aj naďalej, a to až do výšky sumy prijatej do tej doby.

Osobitné náklady možno uhradiť zo systému [doplňkových dávok](#), z ktorého sa na základe posúdenia príjmu poskytujú dávky starším osobám, osobám s postihnutím a pozostalým.

Aké dávky sa poskytujú?

Vecné dávky

V rámci systému zdravotného poistenia sa poskytuje liečba v domove pacienta a v nemocnici, ako aj v rámci invalidného a úrazového poistenia.

Peňažné dávky

Príspevok v bezvládnosti závisí od stupňa bezvládnosti. V rámci invalidného poistenia bola jeho mesačná výška:

- 464 CHF (386 EUR) v prípade miernej bezvládnosti,
- 1 160 CHF (966 EUR) v prípade strednej bezvládnosti,
- 1 856 CHF (1 545 EUR) v prípade závažnej bezvládnosti.

Ak sa osobe poskytuje ústavná starostlivosť, príspevok v bezvládnosti sa poskytuje vo výške štvrtiny týchto čiastok.

Maloleté deti, ktoré potrebujú intenzívnu starostlivosť a nežijú v ústave, majú nárok na doplnkový príspevok v bezvládnosti. Výška príspevku závisí od intenzity potrebnej starostlivosti.

V starobnom a pozostalostnom systéme poistenia je výška príspevku v bezvládnosti 232 CHF (193 EUR) (v prípade miernej bezvládnosti) alebo 580 CHF (483 EUR) (v prípade strednej bezvládnosti) alebo 928 CHF (773 EUR) (v prípade závažnej bezvládnosti).

V prípade úrazového poistenia je mesačná výška príspevku v bezvládnosti:

- 692 CHF (576 EUR) v prípade miernej bezvládnosti,
- 1 384 CHF (1 152 EUR) v prípade strednej bezvládnosti,
- 2 076 CHF (1 728 EUR) v prípade závažnej bezvládnosti.

Príspevok na osobnú starostlivosť sa poskytuje v zásade vo výške 32,50 CHF (27 EUR) na hodinu. Ak musí mať poskytovateľ starostlivosti osobitnú kvalifikáciu z dôvodu postihnutia poistenca, čiastka poskytovaná na osobnú starostlivosť sa rovná 48,75 CHF (41 EUR) na hodinu. Na príspevky poskytované na nočnú opateru sa vzťahuje osobitná sadzba (maximálne 86,70 CHF (72 EUR) za noc).

Náhrada osobitných nákladov na pomoc, starostlivosť a asistenciu v rámci doplnkových dávok v prvom pilieri je možná do určitej výšky. Kantóny určujú, ktoré náklady sa budú nahrádzať.

Ako získať dlhodobú starostlivosť?

Potrebu zdravotnej starostlivosti posudzuje príslušný lekár. Bezvládnosť určujú úrady IV-AI (v prípade starobného a pozostalostného poistenia a v prípade invalidného poistenia) a úrazové poisťovne (v prípade úrazového poistenia).

Bezvládnosť sa pravidelne znovu posudzuje.

Príloha : Užitočné adresy a webové stránky

Podrobnejšie informácie o kvalifikačných podmienkach a jednotlivých dávkach sociálneho zabezpečenia vo Švajčiarsku môžete získať od štátnych inštitúcií, ktoré riadia systém sociálnej ochrany.

V prípade otázok v oblasti sociálneho zabezpečenia, ktoré sa týkajú viac než jednej krajiny EÚ, môžete vyhľadať kontaktnú inštitúciu v adresári s inštitúciami vedenom Európskou komisiou, ktorý je dostupný na adrese: <http://ec.europa.eu/social-security-directory>

Žiadosti o informácie o vplyve poistenia v dvoch alebo viacerých členských štátoch na dávky musia byť zaslané na adresu:

Federálny úrad verejného zdravia

Bundesamt für Gesundheit
Office Fédéral de la Santé Publique
3003 Bern
Tel.: +41 (0)31 322 21 11
Fax: +41 (0)31 322 95 07
<http://www.bag.admin.ch>

Štátny sekretariát hospodárstva

Staatssekretariat für Wirtschaft
Secrétariat d'État à l'Économie
Effingerstrasse 31
3003 Bern
Tel.: +41 (0)31 322 56 56
Fax +41 (0)31 322 27 49
<http://www.seco.admin.ch>

Federálny úrad sociálneho poistenia

Bundesamt für Sozialversicherungen
Office Fédéral des Assurances Sociales
Effingerstrasse 20
3003 Bern
Tel.: +41 (0)31 322 90 11
Fax +41 (0)31 322 78 80
<http://www.bsv.admin.ch>

Styčné inštitúcie

1. Choroba a materstvo:

Spoločný úrad podľa federálneho zákona o zdravotnom poistení
Gemeinsame Einrichtung KVG
Institution commune LAMal
Gibelinstrasse 25
4503 Solothurn
Tel.: +41 (0)32 625 30 30
Fax: +41 (0)32 625 30 90
E-Mail: info@kvg.org
<http://www.kvg.org>

2. Staroba, pozostalosť a invalidita

- 1. pilier

Švajčiarska kompenzačná poisťovňa
Die Schweizerische Ausgleichskasse
Caisse suisse de compensation
Avenue Edmond-Vaucher 18
Case postale 3100
1211 Genève 2
Tel.: +41 (0)22 795 91 11
Fax: +41 (0)22 795 97 05
<http://www.zas.admin.ch>

- 2. pilier

Záručný fond zamestnaneckého poistenia
Sicherheitsfonds BVG
Fonds de garantie LPP
Eigerplatz 2
Case postale 1023
3000 Berne 14
Tel: +41 (0)31 380 79 71
Fax: +41 (0)31 380 79 76
E-Mail: info@sfbvg.ch
<http://www.sfbvg.ch>

3. Úrazy a choroby z povolania

Švajčiarska národná úrazová poisťovňa
Schweizerische Unfallversicherungsanstalt
Caisse nationale suisse d'assurance en cas d'accidents
Fluhmattstrasse 1
6002 Lucerne
Tel. : +41 (0)41 419 51 11
Fax : +41 (0)41 419 58 28
<http://www.suva.ch>

4. Rodinné dávky

Federálny úrad sociálneho poistenia
Bundesamt für Sozialversicherungen
Office Fédéral des Assurances Sociales
Effingerstrasse 20
3003 Bern
Tel.: +41 (0)31 322 90 11
Fax +41 (0)31 322 78 80
<http://www.bsv.admin.ch>

5. Poistenie v nezamestnanosti

Štátny sekretariát hospodárstva
Staatssekretariat für Wirtschaft
Secrétariat d'État à l'Économie
Effingerstrasse 31
3003 Bern
Tel.: +41 (0)31 322 56 56
Fax +41 (0)31 322 27 49
<http://www.seco.admin.ch>